

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

Archiv obce Nevřeň

1867–1945 (1955)

Inventář

EL NAD č.: 227

AP č.: 321

Mgr. Jiří Kříž

Plasy 2016

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu	5
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	6
Seznam použitých pramenů a literatury	7

Přílohy:

Seznam zkratk	8
---------------	---

Inventární seznam

I. Knihy	10
II. Spisový materiál	11
III. Účetní materiál	12

I. Vývoj původce archiválií

Nevřeň (původně Nebřem¹) je obec ležící 11 km západně od Plzně (Loc: 49.8215408N, 13.2752092E) na katastrálním území téhož jména v nadmořské výšce 398 m. Jméno obce vzniklo odvozením od osobního jména Nevřeň (ve smyslu Nevřeňův dvůr).

Nejstarší doložená písemná zmínka o osadě pochází z roku 1364, kdy ji koupili majitelé hradu Bělá, bratři Racek a Sezema ze Švamberka. V druhé polovině 15. století se zde vystřídalo několik drobných vlastníků. Na základě závěti plzeňského soukeníka Víta se v roce 1487 stala Nevřeň majetkem města Plzeň. To prodalo Nevřeň až v roce 1663 Marii Isabelle, vdově po Janu Zikmundu Bedřichovi hraběti z Götz, který koupil v roce 1651 sousední panství Nekmír. Součástí alodiálního panství Nekmír zůstala Nevřeň až do zrušení vrchnostenské správy. Posledním patrimoniálním držitelem byl kníže Jan Karel z Lobkowicz.

Dne 1. července 1850 vstoupilo v platnost tzv. Stadionovo prozatímní obecní zřízení (č. 170/1849 ř. z.), na jehož základě se staly nejnižším správním článkem samosprávné místní obce. Vycházelo se hlavně z josefínských katastrálních obcí, s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada. Nevřeň se stala samostatnou obcí a byla začleněna do soudního a politického okresu Plzeň v Plzeňském kraji. Změna nastala v roce 1942, kdy při tzv. Heydrichově správní reformě byla obec začleněna do soudního okresu Plzeň v nově vytvořeném okrese Plzeň-venkov, který zahrnoval soudní okresy Blovice, Rokycany a Plzeň, ten ale bez vlastní Plzně, jež byla konstituována jako samostatné statutární město. Na katastru obce se nacházely i lokality Kokořov a Nová Hospoda.

Na základě Stadionova zřízení, následně podle rámcového říšského obecního zákona (č. 18/1862 ř. z.) a obecního zřízení a volebního řádu pro Čechy (č. 7/1864 z. z.) byl v obci volen obecní výbor s tříletým funkčním obdobím. Výbor byl desetičlenný, devět členů bylo voleno a jedno místo měl jako virilista majitel nekmírského velkostatku (od roku 1895 to byl JUDr. Stanislav Wopršálek). Výbor ze svých řad volil obecní představenstvo složené ze starosty a alespoň dvou radních. Voliči byli rozděleni do sborů podle volebního cenzu.

Nevřeň patřila do farnosti Ledce, kde byla i škola. Od roku 1883 fungovala škola v Nevřeni v provizorních prostorách, než byla v roce 1908 otevřena nová školní budova. Pošta pro obec byla původně ve Všerubech, později v Ledcích. Četnický dozor zajišťovala stanice v Horní Bříze.

Obec vlastnila zemědělské pozemky, které propachtovávala místním rolníkům, dále lesy, pastoušku a domy čp. 19 a 52. Lesy hlídal obecní hajný, kromě něho si obec vydržovala ponocného a od roku 1913 strážníka.

Na základě novely obecního zřízení a volebního řádu z roku 1919 (zákony č. 76/1919 Sb. a č. 75/1919 Sb.) bylo voleno obecní zastupitelstvo se čtyřletým (po roce 1933 šestiletým) funkčním obdobím. Zastupitelstvo ze svého středu volilo starostu a obecní radu. Při Obecním úřadu v Nevřeni byly ustaveny komise finanční, stavební, policejní a požární, hospodářská a školská. Obecní zastupitelstvo jmenovalo své zástupce do knihovnické rady, osvětové komise a Místní školní rady v Nevřeni.

Majitel velkostatku tak nejdříve přišel o svůj virilní hlas ve vedení obce a následně musel odprodat část svých pozemků v rámci pozemkové reformy. V Nevřeni si o přiděl půdy zažádalo 23 osob a bylo mezi ně rozděleno celkem 17 hektarů.

Třicátá léta 20. století byla v Nevřeni ve znamení modernizace. V roce 1932 byla obec elektrifikována a obecní zastupitelstvo rozhodlo o postavení vozové váhy. Následující rok se provádělo dehtování silnic na katastru obce a v roce 1936 obec zakoupila pro Sbor

¹ Název obce změněn na základě zákona č. 266 /1920 Sb; Okresní správa politická v Plzni nařídila jeho užívání v roce 1924. Úřední list z 11. března 1924, č. 5 s. 18.

dobrovolných hasičů v Nevřeni, který byl založen v roce 1906, novou motorovou stříkačku a postavila betonové ležiště pro výcvik jeho členů.

Při záboru pohraničí na podzim 1938 měla německá armáda zastavit svůj postup ve Všerubech. Dne 10. října 1938 však Nevřeň obsadily německé jednotky, které se stáhly až po řadě intervencí 24. listopadu 1938. Přesto část katastru obce zůstalo v záboru. Jednalo se hlavně o několik domů i s pozemky na Nové Hospodě, které patřily občanům německé národnosti. Tyto domy byly administrativně připojeny k obci Čeminy.

Činnost Obecního úřadu v Nevřeni byla ukončena v květnu 1945 vládním nařízením (č. 4/1945 sb.), kdy byl ustaven místní národní výbor. Prvním předsedou MNV byl zvolen poslední starosta Václav Beneš, kterého již 27. července 1945 ve funkci vystřídal František Vopat.

Starosty obce byli:

Jméno:	V letech:
Petr Hnát	1867–1874
Anton Marek	1874–1877
Martin Nojer	1877–1883
Anton Marek	1883–1886
Václav Kraus	1886–1890
Martin Kraus	1890–1894
Vojtěch Legát	1894–1903
František Škoula	1904–1909
Jan Pechát	1909–1912
František Lavička	1912–1918
Martin Kaláb	1918–1919
Jan Rajzl	1919–1939
Václav Beneš	1939–1945

Vývoj počtu obyvatel a domů v obci

Rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950
Obyvatel	392	401	382	416	464	512	469	353
Domů	49	52	56	68	71	75	85	95

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Fond Archiv obce Nevřeň tvoří archiválie vzniklé z činnosti Obecního úřadu v Nevřeni, který fungoval od roku 1850 do roku 1945, a jeho nástupce. Z dochovaných písemností není evidentní, kde a jakým způsobem byly ukládány.

V roce 1958 byl materiál převzat Okresním archivem v Plzni, kde provedl Ing. E. Kohlík základní evidenci. Po jeho spojení s Archivem města Plzně v roce 1959 přešel fond do péče tohoto archivu a v říjnu roku 1963 byl po územní reorganizaci předán Okresnímu archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích pod přírůstkovým číslem 157. V roce 2015 bylo při mimo skartačním řízení na Obecním úřadě v Nevřeni vybráno za archiválie 9 knih a balík spisů o celkové metrži 0,11 mb (č. j. SOAP/060-0293/2015).

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond AO Nevřeň o celkovém rozsahu 0,99 bm obsahuje 31 úředních knih, 10 podacích protokolů a 5 kantonů spisů. V roce 1958 Ing. E. Kohlík fond obecního úřadu hrubě uspořádal a vyhotovil soupis písemností. V roce 2013 při generální inventuře došlo ve fondu k upřesnění jeho celkové metráže a časového rozsahu a ke změně ve skladbě a počtu evidenčních jednotek. Pořádání a inventarizace proběhly na základě vyhlášky 645/2004 Sb. V průběhu inventarizace byla z fondu Archiv obce Nevřeň předána 1 pokladní kniha Jednotného svazu českých zemědělců Smědčice (1945–1950) o rozsahu 0,04 bm do SOkA Rokycany (č. j. SOAP/060-0328/2015).

Z dochovaných písemností není evidentní, jakým způsobem byly archiválie ukládány. S největší pravděpodobností byly na obecním úřadě spisy řazeny chronologicky, proto bylo při pořádání vytvořeno umělé schéma, které vychází ze schématu uvedeného v Metodickém návodu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce z 31. ledna 2000 (čj. AS/1-284/2000), které bylo upraveno pro potřeby fondu. Při zpracování fondu a sestavení jeho inventáře archiváři vycházeli z Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. března 2010 (čj. SOAP/006-0767/2010) včetně dodatku platného od 15. července 2014 (SOAP/006-1300/2014) a metodického návodu č. 1/2013 odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra.

Při současném zpracování nebyla provedena vnitřní skartace. Vzhledem k přemanimulování fondu došlo ke změně v jeho fyzickém rozsahu i počtu a skladbě evidenčních jednotek.

Fond AO Nevřeň byl rozdělen na knihy, spisový materiál a účetní materiál. Skupinu knih tvoří zápisy z obecních samosprávných orgánů z let 1891–1926 (inv. č. 1) a evidenční knihy (inv. č. 2–14). Ze spisového materiálu se dochovaly podací protokoly z let 1903–1945 (inv. č. 15–24) a spisy, které byly rozděleny podle věcného hlediska (inv. č. 25–43). Účetní materiál obsahuje hlavní knihy z let 1907–1923 a 1940–1943 (inv. č. 45–50), pokladní deníky z let 1898–1924 a další pomocné účetní knihy. Kniha inv. č. 51 obsahuje kromě pokladního deníku i agendu týkající se povinných dodávek obilovin v prvních letech 1. světové války. V knize inv. č. 55 byly evidovány vybrané daně gruntovní, domovní, z příjmu, školní přírážky a kverb². V podskupině účty jsou jen účetní uzávěrky z let 1923–1945 (inv. č. 61).

Do knih inv. č. 3, 6, 54, 56 a 57 zapisoval následně i místní národní výbor, ale protože většina zápisů pochází z období existence obecního úřadu, byly ponechány ve fondu.

Písemnosti jsou, vyjma několika dvojjazyčných česko-německých tiskopisů z doby okupace, psané česky. U knih inv. č. 6, 52 a 55 je silně poškozená vazba a chybí úvodní listy. U inv. č. 6 a 53 chybí desky a inv. č. 44 a 51 mají také poškozenou vazbu. Ostatní části fondu se až na drobná poškození prachem a přeložením nacházejí ve vyhovujícím stavu, nevyžadují restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Fond Archiv obce Nevřeň se dochoval značně mezerovitě. Zásadní informace o činnosti obecní samosprávy a dění v obci nám poskytuje kniha zápisů z jednání obecních orgánů z let 1891–1926. Ani jednotlivé typy účetních knih se nedochovaly v kompletní řadě. Jejich vzájemnou komparací a doplněním o informace obsažené v obecních rozpočtech a účetních závěrkách lze celkem dobře rekonstruovat hospodářské poměry obce. Ve fondu MNV Nevřeň je uložena pamětní kniha obce vedená od roku 1923 do 1980.

² Jednalo se o daň nebo přírážku, kterou platili jen někteří poplatníci v obci. Z knihy, ani ostatních archiválií není jasné její přesnější určení.

V. Záznam o uspořádání fondu a sestavení archivní pomůcky

Fond Archiv obce Nevřeň 1867–1945 (1955) uspořádala v roce 2005 Kateřina Nová a v roce 2015 Jiří Kříž. Ten zpracoval inventář v říjnu 2015 a čistopis archivní pomůcky v dubnu 2016 ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

V Plasích 11. dubna 2016

Mgr. Jiří Kříž

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1849.

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1862, Teil IV., (Nr. 13, 5. 3.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1919 (částka 16., 31. 1. a 7. 2.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1945 (částka 3., 5. 5.).

Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen. Prag 1861.

Zákony a nařízení pro Království české, 1864 (částka 2., 16. 4.).

II. Literatura

CAIS, Petr. Účetní materiály kamerálního účetnictví obecní samosprávy v Čechách v letech 1918–1945 (se zřetelem k situaci v českém pohraničí). *Archivní časopis*, 2006, roč. 56, s. 249–285.

FRIDRICH, Jan. Z minulosti velkostatku Někmiře: poměry majetkové, hospodářské a sociální ve 14.–17. století. In BĚLOHLÁVEK, Miloslav (ed.). *Minulostí západočeského kraje VII*. Plzeň: Archiv města Plzně, 1970, s. 221–242.

FLÖGEL, Jaroslav. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha 1933.

Historický lexikon České republiky 1869–2005. I. díl. Praha 2006.

Historický lexikon České republiky 1869–2005. II. díl. Praha 2006.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha 2005.

CHYTIL, Alois. *Chytilův místopis Československé republiky*. III. vyd. Praha 1930.

MARTÍNEK, Zdeněk. Archiv obce – příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. *Archivní časopis*, 1999, roč. 49, zvláštní příloha.

NOVÁKOVÁ, Božena a kol. *Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla N–Ž*. Praha 1991.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny*. III. díl – M–Ř. Praha, 1951.

SCHELLE, Karel. *Vývoj české veřejné správy*. Ostrava 2008.

ÚLOVEC, Jiří. *Ohrožené hrady, zámky a tvrze Čech*. 2. díl. N–Ž. Praha, Libri, 2005, s. 25–30.

Seznam zkratek

AO	archiv obce
AS	archivní správa
AP	archivní pomůcka
bm	běžný metr
čp.	číslo popisné
EL NAD	evidenční list národního archivního dědictví
ev. jedn. č.	evidenční jednotka číslo
inv. č.	inventární číslo
kar	karton
MNV	místní národní výbor
MV	ministerstvo vnitra
ppr	podací protokol
ř. z.	říšský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů a nařízení
SOA	státní oblastní archiv
SOkA	státní okresní archiv
ukn	úřední kniha
z. z.	zemský zákoník

INVENTÁRNÍ SEZNAM

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Ev. jedn. č.
I. KNIHY			
1. Knihy správní			
1	Záписы ze schůzí obecního zastupitelstva (výboru), obecního představenstva (20. 5. 1891–6. 3. 1926)	1891–1926	ukn 1
2. Knihy evidenční			
2	Evidenční kniha domovských příslušníků	1908–1940	ukn 2
3	Evidenční kniha domovských příslušníků	1941–1945 (1955)	ukn 3
4	Evidenční kniha cizích příslušníků v obci	1909–1942	ukn 4
5	Evidenční kniha vydaných domovských listů, čeledních a pracovních knížek	1908–1932	ukn 5
6	Evidenční kniha soudních trestů	1907–1941 (1949)	ukn 6
7	Evidenční kniha ohlašovací pro vojsko	1908–1939	unk 7
8	Evidenční kniha stálých dovolenců a záložníků	1886–1889	unk 8
9	Evidenční kniha neaktivního vojska	1923–1940	unk 9
10	Hospodářský plán obecního lesa pro desetiletí 1917–1926 (dvě mapy) Mapa hospodářská, Josef Hamperl 1917, 1:2880, papír, tuš, 58x45 cm Mapa porostů, Josef Hamperl 1917, 1: 5760, papír, tuš, kolorováno 32x24,4 cm	1917	unk 10
11	Hospodářský plán obecního lesa pro desetiletí 1927–1936 (mapa) Mapa hospodářská, Josef Hamperl 1927, 1:2880, papír, tuš, kolorováno, 56,5x40,5 cm	1927	unk 11
12	Hospodářský plán obecního lesa pro desetiletí 1937–1946 (mapa) Mapa hospodářská, Eduard Linek 1937, 1:2880, papír, tuš, kolorováno 59,5x43,5 cm (dva exempláře, jeden podlepen plátnem)	1937	unk 12
13	Parcelní protokol	1910	unk 13
14	Parcelní protokol	1944	unk 14

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Ev. jedn. č.
---------	-------	---------------	--------------

II. SPISOVÝ MATERIÁL

1. Registraturní pomůcky

15	Podací protokol (2. 1. 1903–26. 8. 1913)	1903–1913	ppr 1
16	Podací protokol (27. 8. 1913–31. 12. 1917)	1913–1917	ppr 2
17	Podací protokol (5. 1. 1922–1. 2. 1926)	1922–1926	ppr 3
18	Podací protokol (6. 2. 1926–19. 2. 1930)	1926–1930	ppr 4
19	Podací protokol (19. 2. 1930–7. 10. 1933)	1930–1933	ppr 5
20	Podací protokol (10. 10. 1933–30. 11. 1936)	1933–1936	ppr 6
21	Podací protokol (30. 11. 1936–28. 7. 1939)	1936–1939	ppr 7
22	Podací protokol (28. 7. 1939–4. 1. 1941)	1939–1941	ppr 8
23	Podací protokol (5. 1. 1941–14. 11. 1942)	1941–1942	ppr 9
24	Podací protokol (14. 11. 1942–29. 8. 1945)	1942–1945	ppr 10

2. Spisy

25	Žádosti o domovské právo a domovské listy	1882–1942	kar 1
26	Určení domovského práva z moci úřední (3 fotografie)	1939–1941	kar 1
27	Voličské seznamy	1919–[1938]	kar 2
28	Hlasovací seznamy při volbě starosty a rady 19. 6. 1938	1938	kar 2
29	Dražby obecních pozemků	1925–1944	kar 2
30	Rozpočty obce	1907–1944	kar 2
31	Obecní dávky z obytných místností a psů	1941	kar 3
32	Pozemnostní archy obecního a veřejného statku	1944	kar 3
33	Zprávy o činnosti knihovny	1929–1932	kar 3
34	Výstavba okresních a obecních silnic	1907–1940	kar 3
35	Elektrifikace obce	1930–1937	kar 3
36	Žádosti spolků na obec	1935–1938	kar 3
37	Vysvědčení zachovalosti	1937	kar 3
38	Starobní a chudinská podpora	1912–1940	kar 3
39	Výkazy o předepsaných osevech a dodávkách zemědělských plodin	1940–1942	kar 3

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Ev. jedn. č.
40	Evidenční seznamy koní a povozů pro vojsko	1923–1938	kar 3
41	Seznamy osob povinných odvodem	1886–1939	kar 4
42	Seznamy domobrany	1872–1920	kar 4
43	Seznamy dětí povinných přeočkováním	1923–1942	kar 4

III. ÚČETNÍ MATERIÁL

1. Účetní knihy

44	Účetní kniha	1867–1898	ukn 15
45	Hlavní kniha	1907–1909	ukn 16
46	Hlavní kniha	1910–1914	ukn 17
47	Hlavní kniha	1915–1920	ukn 18
48	Hlavní kniha	1921–1923	ukn 19
49	Hlavní kniha	1940–1941	ukn 20
50	Hlavní kniha	1942–1943	ukn 21
51	Pokladní deník (1. 1. 1898–30. 5. 1915) Evidence dodávek obilovin a plateb za ně (30. 10. 1914– 20. 9. 1915)	1898–1915	ukn 22
52	Pokladní deník (13. 1. 1904–31. 12. 1920)	1904–1920	ukn 23
53	Pokladní deník (8. 1. 1921–15. 3. 1924)	1921–1924	ukn 24
54	Likvidační strassa (31. 1. 1934–14. 4. 1945, 15. 5. 1945– 31. 12. 1947)	1934–1945 (1947)	ukn 25
55	Účetní kniha vybraných gruntovních a domovních daní, daně z příjmu, školních přírážek a kverbu	1880–1909	ukn 26
56	Hlavní kniha chudinského fondu	1942–1945 (1947)	ukn 27
57	Pokladní deník chudinského fondu (4. 1. 1923–31. 12. 1948)	1923–1945 (1948)	ukn 28
58	Inventář majetku movitého, nemovitého a obecních ústavů	1885	ukn 29
59	Inventář majetku movitého, nemovitého a obecních ústavů	1909	ukn 30
60	Inventář pozemků a veřejného statku	1929	ukn 31

2. Účty

61	Účetní závěrky	1923–1945	kar 5
----	----------------	-----------	-------

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Nevřeň
Značka archivního fondu:	AO Nevřeň
Časové rozmezí:	1867–1945 (1955)
Počet evidenčních jednotek:	46 (31 úředních knih, 10 podacích protokolů a 5 kartonů)
Počet inventárních jednotek:	61
Rozsah v bm:	0,99
Stav ke dni:	11. 4. 2016
Zpracovatelé archivního fondu:	Mgr. Kateřina Nová, Mgr. Jiří Kříž
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Jiří Kříž
Počet stran:	13
Počet exemplářů:	4
Schválila:	Mgr. Martina Matušková dne 11. 4. 2016 - č. j. SOAP/060-128/2016